

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут охорони здоров'я
Кафедра медико-психологічних дисциплін

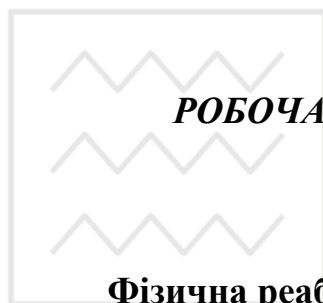
ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О. А. Лагоднюк

“ _____ ” _____ 2018 р.

08-03-04

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів

PHYSICAL REHABILITATION IN DISEASES OF DOMESTIC BODIES

спеціальність
specialty

227 Фізична терапія, ерготерапія
227 PHYSICAL THERAPY,
ERGOTHERAPY

галузь знань
branch of knowledge

22 Охорона здоров'я
22 Health care

Робоча програма «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» для студентів, які навчаються за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія. Рівне: НУВГП, 2018. – 12 с.

Розробник: Ногас Анжела Олександрівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри медико-психологічних дисциплін.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри медико-психологічних дисциплін.

Протокол від «05» червня 2018 року № 7

Завідувач кафедри _____

(підпис)

А. О. Ногас

(ініціали та прізвище)

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія.

Протокол від «25» червня 2018 року № 6

Голова науково-методичної комісії _____

(підпис)

І. М. Григус

(ініціали та прізвище)

© _____, 2018 рік

© _____, 2018 рік

ВСТУП

Програма обов'язкової (нормативної) навчальної дисципліни «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засвоєння головних принципів використання засобів і методів фізичної реабілітації у відновленні осіб після перенесених гострих патологічних станів і хронічних захворювань.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» є складовою частиною циклу дисциплін професійної та практичної підготовки для студентів за спеціальністю «Фізична терапія, ерготерапія». Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів – анатомія людини, фізіологія людини, основи медичних знань, загальна патологія, профілактика захворювань. Цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, лабораторних заняттях, самостійної роботи та виконання поставлених задач.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Метою викладання навчальної дисципліни «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» є поглиблення знань студентів про проведення реабілітаційних заходів у пацієнтів з патологією внутрішніх органів та набуття ними теоретичних знань та практичних навичок щодо особливостей проведення фізичної реабілітації, які необхідні для відновлення здоров'я і працездатності цієї категорії хворих.

Досягнення мети передбачає виконання завдань, сутність яких зводиться до використання знань про особливості захворювань внутрішніх органів для вибору засобів і методів фізичної реабілітації для складання програм, підготовки і проведення фізичної реабілітації даної категорії хворих та ефективної їх реалізації при здійсненні професійних обов'язків.

Ключові слова: фізична терапія, захворювання внутрішніх органів, рухові режими, функціональний стан хворого, ефективність програми.

Abstract

The purpose of teaching the discipline "Physical rehabilitation in diseases of internal organs" is to deepen students' knowledge about rehabilitation measures in patients with pathology of internal organs and gain their theoretical knowledge and practical skills regarding the features of conducting physical rehabilitation that are necessary for the restoration of health and working capacity of this categories of patients.

Achieving the goal involves performing tasks whose essence is reduced to the use of knowledge about the peculiarities of diseases of internal organs for the choice of means and methods of physical rehabilitation for the preparation of programs, preparation and conduct of physical rehabilitation of this category of patients and their effective implementation in the exercise of professional duties.

Key words: physical therapy, diseases of the internal organs, motor regimes, functional state of the patient, effectiveness of the program.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань <u>22 Охорона здоров'я</u> (шифр і назва)	Нормативна (ПП)	
	Спеціальність <u>227 Фізична терапія, ерготерапія</u>		
Модулів – 2	Національний університет водного господарства та природокористування	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання кр _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90 Денна: 4 семестр - 90 год.; Заочна: семестр - год		4-й	-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента -	Рівень вищої освіти: <u>Бакалаврський</u>	12 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	
		24 год.	год.
		Самостійна робота	
		54 год.	год.
Індивідуальні завдання: курсова робота – 24 год			
Вид контролю: екзамен, курсова робота			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 46 %

для заочної форми навчання – 20 %

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни – сформувати у студентів систему знань щодо застосування засобів та методів фізичної реабілітації при захворюваннях внутрішніх органів.

Завдання вивчення дисципліни: полягає у розширенні світогляду студентів, набутті навичок роботи з пацієнтами, які мають внутрішні захворювання. Завданнями вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка студентів за спеціальністю; оволодіння засобами та методами фізичної реабілітації при основних захворюваннях внутрішніх органів: серцево-судинної системи, органів дихання, травної та видільної системи, при порушеннях обміну речовин та захворюваннях суглобів.

Методичні: дати теоретичні знання про основні методи фізичної реабілітації при захворюваннях внутрішніх органів.

Пізнавальні: дати уявлення про сучасний стан захворюваності дихальної, травної, сечовидільної систем, їх вікові особливості. Про показання та протипоказання до застосування різних методів фізичної реабілітації; дати змогу майбутнім фахівцям опанувати практичними навичками з методів фізичної реабілітації при захворюваннях внутрішніх органів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: загальну будову внутрішніх органів. Спеціальні методики дихальної гімнастики. Реабілітаційні заходи при туберкульозі легень. Основні захворювання шлунково-кишкового тракту та методи фізичної реабілітації при гастритах і виразковій хворобі шлунка та дванадцятипалої кишки, при дисфункціях кишківника і жовчовивідних шляхів (ентерити, ентероколіти, дискінезія), при опущенні внутрішніх органів, при захворюваннях гепатобіліарної системи; ожирінні, цукровому діабеті, подагрі, пієлонефриті, нирково-кам'яній хворобі).

Протипоказання до застосування певних методів реабілітації при цих захворюваннях.

вміти: проводити реабілітаційні заходи при захворюваннях внутрішніх органів (туберкульозі легень; гастритах і виразковій хворобі шлунка та дванадцятипалої кишки, при дисфункціях кишківника і жовчовивідних шляхів (ентерити, ентероколіти, дискінезія), при опущенні внутрішніх органів, при захворюваннях гепатобіліарної системи; ожирінні, цукровому діабеті, подагрі, пієлонефриті, нирково-кам'яній хворобі) застосовуючи основні методи фізичної реабілітації: лікувальну фізичну культуру, масаж, фізіотерапію.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при захворюваннях внутрішніх органів.

Тема 1. Загальні уявлення про фізичну реабілітацію при захворюваннях внутрішніх органів. Особливості та методика побудови програми фізичної реабілітації при ЗВО. Методика реабілітації на стаціонарному етапі. Різні рухові режими. Покази та протипокази до застосування засобів фізичної реабілітації.

Тема 2. Фізична реабілітація хворих на туберкульоз легень. Етіологія, патогенез, клініка та фізична реабілітація хворих на туберкульозі легень. Покази та протипокази до застосування засобів фізичної реабілітації.

Тема 3. Фізична реабілітація хворих на цукровий діабет. Етіологія, патогенез, основні клінічні ознаки та методи обстеження хворих на цукровий діабет. Особливості застосування засобів та методів фізичної реабілітації при відновному лікуванні хворих на цукровий діабет.

Змістовий модуль 2. Фізична реабілітація при захворюваннях органів травлення.

Тема 4. Фізична реабілітація хворих з захворюваннями органів травлення. Етіологія, клініка. Основні засоби та методи фізичної реабілітації. Покази та протипокази до їх застосування. *Фізична реабілітація при гострому та хронічному гастритах.* Поняття про гастрит та його види. Етіологія, клініка гострого та хронічного гастритів. Основні засоби та методи фізичної реабілітації. Покази та протипокази до їх застосування.

Тема 5. Фізична реабілітація хворих з захворюваннями кишківника. Коліт, ентероколіт. Дискінетичний синдром кишківника і жовчовивідних шляхів, їх форми та основні засоби фізичної реабілітації. Покази та протипокази до їх застосування. *Фізична реабілітація хворих на холецистит та жовчокам'яну хворобу.* Поняття про холецистит, жовчокам'яну хворобу та їх види. Етіологія, клініка. Завдання фізичної реабілітації при даних захворюваннях. Особливості застосування фізіотерапії та кінезіотерапії при даних патологіях.

Тема 6. Фізична реабілітація хворих на спланхноптоз. Етіологія, патогенез та клінічні прояви спланхноптозу. Особливості методики ЛФК для хворих на спланхноптоз. Методика проведення масажу та фізіотерапевтичних процедур для хворих на спланхноптоз.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при захворюваннях внутрішніх органів.												
Тема 1. Загальні уявлення про фізичну реабілітацію при захворюваннях внутрішніх органів.		2	-	4	3	5						
Тема 2. Фізична реабілітація хворих на туберкульоз легень.		2	-	4	3	5						
Тема 3. Фізична реабілітація хворих на цукровий діабет.		2	-	4	3	5						
Разом за змістовим модулем 1		6	-	12	12	15						
Змістовий модуль 2. Фізична реабілітація при захворюваннях органів травлення.												
Тема 4. Фізична реабілітація хворих з захворюваннями органів травлення.		2	-	4	3	5						
Тема 5. Фізична реабілітація хворих з захворюваннями кишківника.		2	-	4	3	5						
Тема 6. Фізична реабілітація хворих на спланхноптоз.		2	-	4	3	5						
Разом за змістовим модулем 2		6		12	12	15						
Усього годин		90	12		24	24	30					

5. Темы лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
1.	Тема 1. Загальні уявлення про фізичну реабілітацію при захворюваннях внутрішніх органів.	4
2.	Тема 2. Фізична реабілітація хворих на туберкульоз легень.	4
3.	Тема 3. Фізична реабілітація хворих на цукровий діабет.	4
Змістовий модуль 2		
4.	Тема 4. Фізична реабілітація хворих з захворюваннями органів травлення.	4
5.	Тема 5. Фізична реабілітація хворих з захворюваннями кишківника.	4
6.	Тема 6. Фізична реабілітація хворих на спланхноптоз.	4
	Разом	24

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Особливості будови і функції травної системи.	3
2.	Тема 2. Фізична реабілітація при бронхіальній астмі.	3
3.	Тема 3. Рефлексотерапія при захворюваннях травної системи.	3
4.	Тема 4. Особливості лікувального масажу при захворюваннях серцево-судинної системи.	3
5.	Тема 5. Особливості будови і функції системи органів дихання.	3
6.	Тема 6. Фізична реабілітація при ожирінні.	3
7.	Тема 7. Фізична реабілітація при гінекологічних захворюваннях.	3
8.	Тема 8. Фізична реабілітація у лікуванні професійних захворювань.	3
9.	Тема 9. Фізична реабілітація хворих на гломерулонефрит та пієлонефрит на санаторно-курортному лікуванні.	3
10.	Тема 10. Фізична реабілітація хворих з нирковокам'яною хворобою в післяопераційний період.	3
Разом		30

7. Індивідуальні завдання

Підсумком самостійної роботи над вивченням дисципліни є: складання студентом програми фізичної реабілітації при різних захворюваннях.

Курсова робота виконується кожним студентом за індивідуально отриманим завданням.

Представлення, структура, оформлення курсової роботи.

Титульний аркуш, відповідність теми та змісту, кількість розділів (не менше трьох, відповідна назва розділів і підрозділів: вступ – обґрунтування актуальності обраної теми, постановка мети і конкретних завдань, об'єкт, предмет, методи дослідження; 1 огляд літератури, 2 організація та методи дослідження, 3 результати дослідження), висновки, список використаної літератури, додатки. Оформлення наукових робіт: шрифт, інтервал, обсяг роботи (мінімальний для 1 курсу – 20, для 2 курсу – 25, для 3 курсу – 30 сторінок, для 4 курсу – 35 сторінок).

8. Методи навчання

1. Словесні: розповідь-пояснення, бесіда, лекція.
2. Наочні (ілюстрація, демонстрація) .
3. Лабораторні: обстеження, фізичні вправи, лабораторні роботи, реферати, курсові роботи.

Основними формами вивчення курсу є лекції, лабораторні заняття, індивідуальні та групові консультації під керівництвом викладача, підготовка реферату, виступ з доповіддю на студентській науковій конференції, а також самостійну роботу, що забезпечує закріплення теоретичних знань, сприяє набуттю практичних навичок і розвитку самостійного мислення.

9. Методи контролю

1. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни оцінюється:

участь студентів в обговоренні питань, винесених на лабораторні заняття та проблемних ситуацій; розв'язок ситуаційних вправ; самостійно підготовлені повідомлення студентів за темою лабораторного заняття; на кожному лабораторному занятті проводиться письмове опитування по темі у вигляді визначення п'яти понять або 10 тестів закритої форми з однією правильною відповіддю з 5-ти можливих; оцінюється звіт по ІНДЗ; проведення модульного поточного контролю через навчально-науковий центр незалежного оцінювання.

2. Підсумковий контроль знань – екзамен відбувається відповідно до Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (сайт НУВГП).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль №2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
10	10	10	10	10	10		

Виконання курсової роботи			Сума
Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	
До 20	До 40	До 40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно, з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (НКНМЗД).
3. Нормативні документи ВООЗ України.
4. Наочні посібники та відеофільми.
5. Матеріальні засоби навчання техніко-тактичних дій, комп'ютерне забезпечення.
6. Ногас А.О. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» для студентів напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини» денної форми навчання / А. О. Ногас. – Рівне: НУВГП, 2016. – 25 с. Режим електронного доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/shufr/05-07-04.html>

12. Рекомендована література

Базова

1. Внутрішні хвороби / [Р. О. Сабадишин, В. М. Баніт, І. М. Григус і ін.] ; за ред. Р. О. Сабадишина. – Рівне : ВАТ “Рівненська друкарня”, 2004. – 544 с.
2. Григус І. М. Фізична реабілітація при захворюваннях дихальної системи : навчальний посібник (Гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/11-8114 від 29.08.11 р.) / І. М. Григус. – Рівне, 2011. – 186 с.
3. Масаж і лікувальна фізкультура в медицині: Підручник М. В. Степашко, Л. В. Сухостат. – К. : Медицина, 2006. – 288 с.
4. Мухін В. М. Фізична реабілітація / В. М. Мухін. – К. : Олімпійська література, 2009. – 488 с.
5. Ногас А.О. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» для студентів напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини» денної форми навчання / А. О. Ногас. – Рівне: НУВГП, 2016. – 42 с.

Допоміжна

1. Алан Е. Г. Емері. М'язова дистрофія : факти / Алан Е. Г. Емері. – Нью-Йорк : Oxford University Press, 2001. – 164 с.
2. Вовканич А. Лікувальна фізична культура при захворюваннях дихальної системи / А. Вовканич, О. Романчак // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 10: У 4-х т. – Львів: НВФ „Українські технології”, 2006. – Т. 4. – Кн. 2. – С. 31-35.
3. Гері Окамото. Основи фізичної реабілітації / Гері Окамото // Перекл. з англ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. – 294 с.
4. Григус І. М. Методологічні аспекти розробки режимів фізичної активності в реабілітації хворих на бронхіальну астму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

- д-ра мед. наук : спец. 14.01.33 "Медична реабілітація, фізіотерапія та курортологія" / І. М. Григус. – Ялта, 2010. – 36 с.
5. Григус І. М. Фізична реабілітація хворих на бронхіальну астму (монографія) / І. М. Григус. – Рівне, 2008. – 240 с.
6. Дубровский В. И. Лечебная физическая культура (кинезиотерапия) : учебн. для студ. высш. учеб. заведений / В. И. Дубровский. – 2-е изд., стер. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 608 с.
7. Епифанов В. А. Лечебная физическая культура и массаж : учебник / В. А. Епифанов. – М. : ГЭОТАР-МЕД, 2002. – 560 с.
8. Ибатов А. Д. Основы реабилитологии: учебное пособие / А. Д. Ибатов, С. В. Пушкина. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2007. – 160 с.
9. Карпюк І. Ю. Дихання в оздоровчій фізичній культурі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. Ю. Карпюк. – К. : Знання України, 2004. – 196 с.
10. Клинические рекомендации. Пульмонология / [ред. А. Г. Чучалин]. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2008. – 240 с.
11. Котешева И. А. Лечение и профилактика заболеваний органов дыхания / И. А. Котешева. – М. : Изд-во Эксмо, 2003. – 352 с.
12. Лечебная физическая культура : справочник / Под. ред. проф. В. А. Епифанова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Медицина, 2001. – 592 с.
13. Лечебная физическая культура : учебн. для студ. высш. учеб. заведений / [С. Н. Попов, Н. М. Валеев, Т. С. Гарасеева и др.] ; под ред. С. Н. Попова. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 416 с.
14. Лобода М. В Медична реабілітація – перспективи та шляхи її удосконалення / М. В Лобода // Мед. реабілітація, курортологія, фізіотерапія. – 2006. – №4. – С. 3–5.
15. Лукьянова И. Е. Проблемы развития реабилитационных технологий / И. Е. Лукьянова, В. Г. Суханов, Е. А. Сигида // Пробл. соц. гигиены, здравоохран. и истории медицины. – 2007. – № 1. – С. 36-39.
16. Малявин А. Г. Респираторная медицинская реабилитация. Практическое руководство для врачей / А. Г. Малявин. – М. : Практическая медицина, 2006. – 416 с.
17. Медицинская реабилитация: руководство для врачей / [ред. В. А. Епифанов]. – М. : МЕДпресс-информ, 2005. – 328 с.
18. Медицинская реабилитация: руководство. Том I. / [ред. В. М. Боголюбов]. – М., 2007. – 678 с.
19. Медицинская реабилитация: руководство. Том III. / [ред. В. М. Боголюбов]. – М., 2007. – 584 с.
20. Мерзлікіна О. А. Тлумачний словник термінів і словосполучень з фізичної реабілітації / О. А. Мерзлікіна, О. В. Гузій. – Львів, 2002. – 48 с.
21. Милукова И. В. Лечебная физкультура : новейший справочник / Под общей ред. проф. Т. А. Евдокимовой. – СПб. : Сова; М. : Изд-во Эксмо, 2003. – 862 с.
22. Мурза В. П. Фізичні вправи і здоров'я / В. П. Мурза. – К. : Здоров'я, 1991. – 256 с.
23. Мухін В. М. Основи фізичної реабілітації / В. М. Мухін, А. В. Магльований, Г. П. Магльована. – Львів, 1999. – 120 с.
24. Окорочков А. Н. Диагностика болезней внутренних органов : Т. 3. Диагностика болезней органов дыхания / А. Н. Окорочков. – М. : Мед. лит., 2003. – 464 с.

25. Окорочков А. Н. Руководство по лечению внутренних болезней. – Т. 1: Лечение болезней органов дыхания / А. Н. Окорочков. – М. : Мед. лит., 2008. – 384 с.
26. Основи фізичної реабілітації / [Г. П. Мальована та ін.]. – Львів : Ліга-Прес, 2006. – 148 с.
27. Пономаренко Г. Н. Физические методы лечения : справочник / Г. Н. Пономаренко. – Изд. 2-е. перераб. и доп. – СПб. : ВМедА, 2002. – 299 с.
28. Порада А. М. Основи фізичної реабілітації : навч. посібник / А. М. Порада, О. В. Солодовник, Н. Є. Прокопчук. – К. : Медицина, 2006. – 248 с.
29. Соколовський В. С. Лікувальна фізична культура : підручник / В. С. Соколовський, Н. О. Романова, О. Г. Юшковська. – Одеса : Одес. держ. мед. ун-т, 2005. – 234 с.
30. Сосин И. Н. Физиотерапевтический справочник / И. Н. Сосин, А. Г. Буявых. – Симферополь : изд. КГМУ, 2003. – 752 с., ил.
31. Справочник по терапии с основами реабилитации / Л. М. Пасиешвили, А. А. Заздравнов, В. Е. Шапкин, Л. Н. Бобро. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 416 с.
32. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів / [ред. Ю. М. Мостовий]. – Вінниця : ДП „МКФ”, 2007. – 480 с.
33. Физическая реабилитация: [учебник для студентов высших учебных заведений] / [ред. С. Н. Попов]. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 608 с.
34. Хрущев С. В. Физическая культура детей с заболеваниями органов дыхания: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / С. В. Хрущев, О. И. Симонова. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 304 с.
35. Частная физиотерапия : учебн. пособие / Под ред. Г. Н. Пономаренко. – М. : ОАО «Издательство «Медицина», 2005. – 744 с.
36. Шкалы, тесты и опросники в медицинской реабилитации : руководство для врачей и научных работников / [ред. А. Н. Белова, О. Н. Щепетова]. – М. : Антидор, 2002. – 440 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Порада А. М. Основи фізичної реабілітації : навч. посібник / А. М. Порада, О. В. Солодовник, Н. Є. Прокопчук. – К. : Медицина, 2006. – 248 с. Режим електронного доступу: ddpu.drohobych.net/departments/ffv/wp.
2. Язловецький В. С. Основи фізичної реабілітації : навч. посібник / Язловецький В. С., Верич Г. Е., Мухін В. М. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2004. – 238 с. Режим електронного доступу: vo.ukraine.edu.ua/mod/resource/view.php?id=43195
3. Мухін В. М. Фізична реабілітація підручник / В. М. Мухін. – 3-тє вид., перероблене та доповн. – К. : олімп. Л-ра, 2010. – 488 с. Режим електронного доступу: ddpu.drohobych.net/departments/ffv/structure/zl_ta_fr/muhin